

Haittoja vähentävä päihdetyö Tor-verkossa

Analyysi autonomiaa kunnioittavista neuvontakohtaamisista

JOHANNA RANTA & TEEMU KASKELA & JUHA NURMI & TEEMU RUOKOLAINEN

Huumekaupan laajentuminen Tor-verkkoon on tehnyt siitä myös päihdetyön kohtaamispaikan. Anonymiteetti madaltaa kynnystä pyytää neuvoja päihteiden käytön haittojen tai riskien vähentämiseen. Sosiaali- ja terveysneuvonnan käytännöt ovat Tor-verkossa monipuolisia. Ne edistävät moralisoimattomia, pragmaattisia ja autonomiaa kunnioittavia kohtaamisia.

.....
English summary at the end of the article

Johdanto

Laittomien päihteiden käytön lisääntyessä ja moninaistuessa Suomessa on havaittu kasvava tarve kehittää ja lisätä päihteiden käytön haittoja ehkäiseviä ja vähentäviä palveluita (ks. Karjalainen ym. 2020; Rönkä ym. 2020). Lisääntyneistä haittoista kertoo muun muassa se, että Suomi sijoittuu alle 25-vuotiaiden huumekuolemista Euroopan kärkimaaksi (Euroopan huumeaineiden... 2022, 17). Ilmiötä selittävät osin kauppapaikkojen muutokset: huume-markkinat ovat laajentuneet katukaupasta Tor-verkkoon, minkä seurauksena laittomat päihteet ovat aiempaa suuremmalle joukolle helposti saatavilla (esim. Nurmi 2019).

Tor-verkko tarjoaa anonymiteettiä verkossa. Yleisimmin Tor-verkkoa käytetään Tor-selaimella. Se toimii kuten mikä tahansa verkkoselain, mutta piilottaa verkkoliikenteen kulkemaan salattuna. Tor-selain tarjoaa helppokäyttöisen mahdollisuuden selailta anonymistisesti tavallisia verkkosivuja

ja vain Tor-selaimessa toimivia sivustoja. Tällaisen verkkosivuston ylläpitäjä jää anonymiksi ja sivustoa on hankala sulkea tai sensuroida. Anonymiteetin vuoksi myös huumekauppa ja muu rikollinen toiminta on keskittynyt Tor-verkkoon. (Nurmi 2019.) Suomessa huumekauppa on jakautunut eBay'tä muistuttaviin kauppapaikkoihin ja ”kuvalaudoiksi” kutsuttuihin keskustelusivustoihin. Esimerkiksi tutkimuksemme kontekstina oleva Torilauta oli suosittu suomenkielinen Tor-verkon keskustelusivusto (keskimäärin 7 646 viestiä päivässä), joka mahdollisti anonymin julkisen viestittelyn. Huumekaupassa myyjät laittavat ilmoituksia keskustelusivustoille, mutta varsinainen kaupanteke tapahtuu erillisellä salatulla pikaviestimellä (ks. Childs ym. 2020). Myös yleinen keskustelu huumeista näkyy vahvasti anonymymeillä keskustelusivustoilla.

Tor-verkon keskustelusivustot ovat luoneet uudenlaisia mahdollisuuksia tarjota tietoa päihteiden käytön haittojen ja riskien vähentämisestä. Käytännössä tämä on tarkoittanut sosiaali- ja terveysneuvonnan laajentumista ja digitaalista ”jalkautumista” sivustoille. Alun perin haittoja vähentävä neuvontatyö rantautui Suomeen 1990-luvun lopussa julkisrahoitteisesti fyysisten sosiaali- ja terveysneuvontapisteiden (Perälä 2012) sekä riskitietoa ja vapaata keskustelua yhdistäneiden keskus-

Tutkimusta rahoittivat hankkeet ”Nimettömiä kohtaamisia laittomilla poluilla: Etnografinen tutkimus pimeään verkkoon ja kaduille jalkautuvasta huumeuudesta” (Koneen Säätiö, 2021–2025) sekä ”Extremist Networks, Narcotics and Criminality in Online Darknet Environments” (ENNCODE, konsortio 329342-5, Suomen Akatemia, 2020–2022). Tutkimus on toteutettu osana MARGI- ja TreAdd-tutkimusryhmien toimintaa.

telufoorumien muodossa (Piispa 2002). Kansainvälisesti haittoja vähentävän (neuvonta)työn juuret yhdistyvät uudenlaiseen kansanterveydelliseen ammatilliseen ajatteluun, vertaisuuteen pohjaavaan ruohonjuuritason ihmisoikeusliikkeeseen sekä laajempaa huumepolitiikkareformia ajavaan globaaliin liikehdintään (Tammi 2004). Haittoja vähentävä politiikka perustuu ihmisten valinnanvapauden, itsemääräämisoikeuden ja sosiaalisen tasa-arvoisuuden kunnioittamiseen (Tammi 2007). Nämä konkretisoituvat haittoja vähentävän työn kohtaamisissa moralisoimattomana, pragmaattisena ja empaattisena suhtautumisena päihkeitä käyttävien ihmisten elämäntilanteisiin (Ranta & Perälä 2022).

Haittoja vähentävä työ on siis tuonut mukanaan yksilön autonomiaa vahvistavia periaatteita ja käytäntöjä, joiden tavoitteena on tukea muualla yhteiskunnassa kontrollia ja moralisointia kohtavia laittomia päihkeitä käyttäviä ihmisiä (Leppo & Perälä 2009; ks. esim. Tammi 2007; Virokannas 2017). Tor-verkon poikkeuksellisen vahva anonymiteetti tekee siitä luontevan paikan toteuttaa kontrollia välttävää haittoja vähentävää neuvontatyötä. Tor-verkon anonymiteettia on hyödynnetty auttamistyössä myös muiden stigmatisoitujen ihmisten ja ilmiöiden parissa, kuten ihmiskauppan uhrien sekä seksi- ja erotiikka-alalla toimivien ihmisoikeuksia edistävässä työssä ja kuntodopingia koskevassa terveysneuvonnassa. Tegan Insoll ja kollegat (2022) puolestaan onnistuvat tavoittamaan Tor-verkossa pedofiileja avun piiriin; laitonta lapsiin kohdistuvaa sisältöä hakevia ihmisiä on ohjattu suosituiksi osoittautuneisiin verkon omahoito-ohjelmiin. Tuore tutkimus osoittaa jopa kognitiivisen psykoterapian olevan tehokasta anonymisti verkossa; juuri Tor-verkon anonymiteetti mahdollistaa avun tarjoamisen ihmisille, jotka eivät muuten olisi terveyspalveluiden piirissä. (Lätth ym. 2022.)

Kansainvälisesti haittoja vähentävää työtä on toteutettu Tor-verkon sivustoilla jo ensimmäisten huumekauppapaikkojen ilmestymisestä saakka (Vale Pires ym. 2016). Toiminta on kuitenkin pysynyt pienimuotoisena ja lähinnä järjestöjen vapaaehtoisvoimin ylläpitämänä (ks. Vale Pires ym. 2016; Davitadze ym. 2020). Tutkimuksemme kohteena olevaa Tor-verkon sosiaali- ja terveysneuvontaa voidaan pitää laajuudessaan ja aktiivisuudessaan poikkeuksellisenä, mikä tekee siitä tärkeän tutkimuskohteen. Tor-verkon haittoja vähentävän päihdetyön kohtaamisista on kuitenkin

niukasti tutkimustietoa (Davitadze ym. 2020). Vertaiskeskusteluja päihdeiden käytön haittojen vähentämisestä on tutkittu Tor-verkossa (esim. Bancroft 2017; Rolando & Beccaria 2018; Haasio ym. 2022) ja avoimessa verkossa (esim. Rönkä & Katainen 2017), mutta tutkimukset eivät anna tietoa ammatillisen haittoja vähentävän (neuvonta)työn kohtaamisista.

Tavoitteemme on paikata edellä mainittua tutkimusaukkoa ja tuottaa tietoa Tor-verkosta päihdepalvelujärjestelmän tuoreena, yhteiskunnallisesti ajankohtaisena toimintaympäristönä. Fokuksessa ovat haittoja vähentävän päihdetyön kohtaamiset eli sosiaali- ja terveysneuvonnan työntekijöiden sekä Torilaudan käyttäjien väliset keskustelut. Sovellamme niiden analyysissa *neuvonannon* (esim. Hall & Slembrouck 2014) käsitettä. Tutkimuksessa kysytään, *millaisia neuvonpyyntöjä päihdeiden käyttöön liittyvistä haitoista Torilaudan keskusteluissa esitetään ja miten sosiaali- ja terveysneuvonnan työntekijät vastaavat näihin neuvonpyyntöihin?* Näkökulman relevanssia puoltaa Ari Haasion ja kollegojen (2022) tutkimuksen yhteydessä esitetty havainto siitä, että päihdeistä vieroittautumisesta Tor-verkossa keskustelevat ihmiset arvostivat Tor-verkossa toimivien, ei-tuomitsevien päihdetyöntekijöiden tukea. Saadaksemme tarkempaa tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia tai rajoitteita Tor-verkko anonymiteetin näkökulmasta ainutlaatuisena kohtaamispaikkana tuottaa ammatilliselle päihdetyölle, otamme tarkastelun kohteeksi sinne paikantuvien neuvontakohtaamisten sisällöt ja vuorovaikutuksen.

Verkkopäihdepalveluiden neuvontatyö ja sen vuorovaikutuksellinen tarkastelu

Neuvonanto (*advice-giving*) on keskeinen osa palvelujärjestelmän kohtaamisia (Hall & Slembrouck 2014), ja sen ilmenemistä sosiaali- ja terveyspalveluiden kasvokkaisissa kohtaamisissa onkin tutkittu varsin paljon (esim. Heritage & Sefi 1992; Peräkylä 1995; Silverman 1997; Juhila 2000; Ranta 2019). Tutkimuksia yhdistää havainto siitä, että neuvonanto jäsentyy kasvokkaisissa kohtaamisissa kompleksiseksi vuorovaikutukselliseksi prosessiksi (Heritage & Sefi 1992; Juhila 2000; Vehviläinen 2001; Hall & Slembrouck 2014). Se voidaan kuitenkin jaotella karkeasti neuvon pyytämisen, antamisen ja vastaanottamisen vaiheisiin.

Tor-verkkoon sovellettuna *neuvon pyytämisessä* on kyse Torilaudan käyttäjän suorasta pyynnöstä (kuten ”mitä minun kannattaisi tilanteessani tehdä?”) tai epäsuorasta pyynnöstä, kuten kuvauksesta päihteen käytön haitasta, mihin työntekijän odotetaan reagoivan (Heritage & Sefi 1992). Ihminen voi myös antaa itselleen epäsuoran neuvon (Juhila 2000) – esimerkiksi pohtia, pitäisikö hänen vähentää päihteen käyttöä – ja odottaa työntekijän reagoivan tähän. *Neuvon antaminen* on työntekijältä suoraa tai epäsuoraa (Heritage & Sefi 1992); yleisen informaation jakamista päihteen käytön riskeistä tai hienovaraista suostuteltua kohti haittoja vähentävää toimintaa (Silverman 1997, 115–118). *Neuvon vastaanottaminen* taas voi ilmetä hyväksyvänä, torjuvana tai ohittavana reaktiona annettuun neuvon (Heritage & Sefi 1992).

Neuvontatyön vuorovaikutuksen tarkastelu verkossa on jäänyt tutkimuksissa paitsioon, vaikkei avoimen verkon auttamistyö olekaan uusi asia Suomessa (ks. Jallinoja ym. 2003). Myöskään päihdepalveluiden neuvontakohtaamisia ei ole tutkittu hyödyntämällä neuvonannon käsitettä sen relevanssista huolimatta; *neuvontatyön* institutionaalinen tehtävä keskittyy nimensä mukaisesti päihteen käytön haittoja vähentävään neuvontaan. Verkon keskustelusivustot muodostavat neuvontakohtaamisten analyysille kiinnostavan lähtökohdan. Keskustelusivustot ovat kasvokkaisen neuvonannon monipolvisuuteen verrattuna varsin poikkeavia kohtaamispaikkoja. Vuorovaikutus rakentuu sivustoilla hyvin ”kompaktiksi” – neuvontakohtaamisiin sisältyy usein vain yksi kysymys ja yksi vastaus (vrt. Ranta 2019).

Neuvonannon vuorovaikutuksen tarkastelu Tor-verkossa on tärkeää useista syistä. Neuvontaa toteutetaan päihkeitä käyttävien ihmisten ”kulttuurisilla kohtaamispaikoilla” (Van Hout & Bingham 2013; Haasio ym. 2022), joten Torilaudan käyttäjillä on kohtaamisissa paljon toimintavaltaa. Anonymiteetin vuoksi työntekijöillä ei yleensä ole sellaista taustatietoa ihmisten tarpeista, mihin aloitetta neuvonannolle voisi perustaa. Sen sijaan Torilaudan käyttäjät esittävät neuvonpyynnöt ja aloittavat keskustelut itse. Tämä autonomia kunnioittavan lähtökohdan voi tulkita Tor-verkon vahvuudeksi, sillä päihkeitä käyttävien ihmisten äänen on havaittu jäävän institutionaalisissa kohtaamisissa herkästi työntekijöiden varjoon (Auvinen ym. 2021). Näin voi käydä esimerkiksi silloin, jos kohtaaminen tapahtuu työntekijän

”reviirillä” toimistotiloissa ja työntekijä ohjaa neuvonannon kulkua (ks. Ranta 2019).

Tor-verkko on kiinnostava konteksti ammattilliselle päihdetyölle myös siksi, että kohtaamiset viedään Suomessa laittomaksi määriteltyä toimintaa mahdollistavaan ympäristöön. Haittoja vähentävässä työssä pyritään kuitenkin tavoittamaan juuri laittomia päihkeitä käyttäviä ihmisiä, joten Tor-verkossa toimiminen edistää tämän tavoitteen saavuttamista. Ihmisillä voi myös olla tarve vähentää päihteen käytön haittoja, mutta fyysisiin palveluihin hakeutumisen kynnyks koetaan korkeaksi esimerkiksi työpaikan menettämisen pelon tai muiden sosiaalisten syiden vuoksi. Anonymiteetin turvaaminen voi tällöin olla ratkaiseva tekijä avun piiriin hakeutumiseksi. (Ks. Haasio ym. 2022.)

Kohtaamiset sijoittuvat paitsi Torilaudan käyttäjien ”valtaamalle” myös sen ylläpitäjän hallinnoimalle alustalle. Ylläpitäjällä on merkittävä rooli neuvontatyön mahdollistajana. Hän antaa päihdetyöntekijöille luvan toimia sivustolla ja vahvistaa toiminnallaan työntekijöiden legitimitettä toteuttaa neuvontaa. Hän esimerkiksi rakentaa luottamusta palveluita kohtaan antamalla Torilaudan käyttäjille palveluiden käyttämiseen kannustavia neuvoja:

(...) Huumeita ja niiden terveysvaikutuksia koskevat kysymykset voi lähettää vanhaan tuttuun Verkko-Vinkin terveysneuvontalankaan. Asiantuntijat vastaavat kysymyksiin ammattitaidolla pohjautuen tieteelliseen tietoon. Ottakaa kaikki hyöty irti!

Ylläpitäjä huolehtii myös siitä, että neuvontaa voisi toteuttaa ilman häiritsevää kommentointia eli ”trollausta”, kuten pyyntö ”ontopiccina pitämisestä” eli asiassa pysymisestä todentaa:

Yritetään pitää tämä lanka kohtalaisen ontopiccina. Kyllä meitä kaikkia ärsyttää mediassa pyörivät typerät ja valheelliset lausunnot huumeisiin liittyen. Niiden tunneiden purkamisen paikka on kuitenkin muualla.

En poista viestejasi mutta kaikille tiedoksi.

Konteksti ja aineisto

Tutkimuksen kontekstina ovat kaksi Tor-verkon anonyymeilla keskustelusivustoilla toimivaa määräraikaista kolmannen sektorin hanketta, Verkko-Vinkki ja Tukiverkko, joihin viittaamme yhteisesti haittoja vähentävänä neuvontatyönä. Verkko-Vinkki painottuu terveydellisiin, Tukiverkko sosiaalisiin kysymyksiin. Palveluissa ei edellyte-

tä päihteettömyyttä tai siihen pyrkimistä, fyysisiin palveluihin hakeutumista tai henkilötiedoilla asioimista. Palveluissa hyödynnetään Tor-verkon keskustelusivustojen lisäksi anonyymeja pikaviestimiä ja muita yksityiskeskustelun mahdollistavia välineitä. Tukiverkossa kohtaamisia on myös kasvokkain.

Työntekijät toimivat Tor-verkossa sivustojen ylläpitäjien varmentamalla nimimerkeillä, joista he ovat identifioitavissa ammattilaisiksi ja palvelunsa edustajiksi. Tor-verkossa voi (ylläpitäjän niin salliessa) perustaa oman foorumin erityisesti neuvontatyön keskusteluille tai kommentoida sivuston käyttäjien keskinäisiä keskusteluja. Neuvontatyön toteutuspaikat Tor-verkossa ovat vaihdelleet riippuen siitä, mihin suomenkielinen huume-kauppa on milloinkin sijoittunut ja minne sivustojen ylläpitäjät ovat sallineet päihdetyöntekijöiden ”jalkautumisen”. Yksi neuvontatyölle tilaa antaneista sivustoista oli tutkimuksemme keskiössä oleva Torilauta, jossa Verkko-Vinkki toimi vuosina 2018–2020 ja Tukiverkko aloitti toimintansa vuonna 2020. Torilaudan toiminta päättyi loka-marraskuun vaihteessa vuonna 2020 ylläpitäjän sulkiessa sivuston, jolloin myös palveluiden toiminta siirtyi uusille sivustoille.

Tutkimuksen aineisto¹ on poimittu kaikista Torilaudalle lähetetyistä viesteistä ajanjaksoilta 11.9.2019–20.5.2020 (1 859 121 viestiä 251 päivässä) ja 17.6.2020–31.10.2020 (1 099 708 viestiä 136 päivässä) sekä 146 147 näiden ajanjaksojen ulkopuolella lähetetystä viestistä, jotka olivat sivustolla keräyksen aikana². Analysoitu otos muodostettiin viestiketjuista, joissa mainittiin yksi tai useampi palvelun nimi tai työntekijän nimi-merkki. Hakujen tuloksena saatiin 115 viestiketjua 21 aihealueelta, josta rajattiin manuaalisesti pois identtiset osumat sekä viestiketjut, jotka eivät kohdistuneet neuvontaan; palveluista mainittiin vain sivuhuomiona. Lopulta aineistoon jäi 21 viestiketjua³, joista vielä karsittiin analyysin kannalta epärelevantit viestit (selkeä trollaus, päihneiden myynti-ilmoitukset ja neuvontaan liittymätön

keskustelu). Analysoitavaa aineistoa kertyi 190 sivua (Times New Roman, 12). Suurin osa keskusteluista koskee Verkko-Vinkkiä (105 työntekijöiden neuvontaviestiä) ja loput Tukiverkkoa (21 työntekijöiden neuvontaviestiä), joten tuloksissa painottuu terveysneuvontatyön näkökulma.

Menetelmät ja analyysiprosessi

Tutkimus asettuu osaksi diskursiivista institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimuksen perinnettä (Hall ym. 2014): keskiössä on se, miten vuorovaikutuksen osapuolet eli Torilaudan käyttäjät ja päihdetyöntekijät toimivat ja rakentavat sosiaalista todellisuutta kohtaamisissaan. Analyysimenetelmänä sovellamme *neuvonannon* analyttistä käsitettä (esim. Hall & Slembrouck 2014).

Analyysiprosessi jakaantuu neljään vaiheeseen, joista kussakin vastaamme tiettyyn tutkimuskysymykseen (ks. Taulukko 1). Hyödynsimme koko aineiston systemaattisessa koodauksessa ATLAS.ti 9.0 -ohjelmaa, millä tavoitimme kokonaiskuvan Torilaudan neuvontakeskusteluista sisältöjen ja vuorovaikutuksen näkökulmista.

Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkasteli sitä, *millaisia neuvonpyyntöjä* päihneiden käytön haitoista esitetään. Kysymys sisältää sekä sisällöllisen (vaihe 1) että vuorovaikutuksen rakentumisen näkökulman (vaihe 4). Sisällöllisen tarkastelun ensisijainen tavoite oli saada neuvonannon vuorovaikutustilanteiden tarkastelua varten kontekstoivaa tietoa pyydettyjen neuvojen aiheista. Taulukossa 2 jaamme aiheet kahdeksaan kategoriaan. Taulukko osoittaa, että pyynnöt koskevat laajasti eri aiheita, ovat yksityiskohtaisia ja liittyvät useimmiten päihneiden käytön fyysisten haittojen vähentämiseen tai käytön hallintaan.

Toisessa kysymyksessä keskiössä oli se, *miten neuvonpyyntöihin vastataan*. Tavoittelimme ensin ymmärrystä siitä, millaisissa tilanteissa neuvoja annetaan eli halusimme tietoa neuvonantamisen tarkemmasta kontekstista (vaihe 2). Seuraavaksi tarkastelimme neuvojen antamista laajasti aineistossa neuvontatyötä kehystävien käytännön tapojen (vaihe 3) sekä tarkemman vuorovaikutuksen analyysin valossa (vaihe 4). Jälkimmäisessä kiinnostuksemme kohdistui esimerkiksi siihen, miten neuvonanto työntekijän taholta käytännössä toteutui (esim. olivatko neuvot suorია vai epäsuoria ja miten vastaukset rakennettiin suhteessa neuvonpyyntöihin). Tätä neljättä analyysin

1 Aineiston keräsi ja luovutti tutkimuskäyttöön Torilauta-sivuston ylläpitäjä. Korpusta säilyttää Tampereen yliopiston hallinnoima ENNCODE-tutkimuskonsortio (<https://research.tuni.fi/enncode/>, viitattu 26.4.2022). Tutkimuksen toteuttamiselle on saatu alueellisen ihmistieteiden eettisen toimikunnan puoltava lausunto.

2 Keräysajanjaksojen ulkopuolella lähetetyt viestit sisältävät Verkko-Vinkin keskusteluja palvelun toiminnan alusta eli vuodesta 2018 alkaen.

3 Verkko-Vinkin toiminta keskittyy lähes kokonaan yhteen, vuosien varrella rakentuneeseen pitkään keskusteluketjuun.

Taulukko 1. Analyysiprosessin kuvaus

Vaihe	Analyysitapa	Kohde	Tavoite saada kokonaiskuva siitä...
1.	Koodaus	Torilaudan käyttäjien neuvonpyynnöt	...millaisista aiheista neuvoja pyydetään (ks. Taulukko 2)
2.	Koodaus	Työntekijöiden vastaukset neuvonpyyntöihin	...millaisissa tilanteissa neuvonpyyntöihin vastataan: 1. Neuvonantoa toteutettiin pääosin suoraan työntekijöille kohdistettuihin neuvonpyyntöihin pohjautuen. 2. Joissakin tilanteissa neuvonanto oli reaktio Torilaudan käyttäjien keskinäisiin viesteihin, eli neuvoa ei pyydetty suoraan työntekijältä.
3.	Koodaus	Työntekijöiden vastaukset neuvonpyyntöihin	... millaisiin tapoihin neuvonanto jakautuu: 1. julkiset neuvot ”tässä ja nyt” (95 viestiä) 2. vastauksen hakemiseen verkosta ohjaavat neuvot (43) 3. kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaavat neuvot (34) 4. vastauksen hakemiseen muista sosiaali- ja terveystalouksista ohjaavat neuvot (16)
4.	Tarkempi vuorovaikutuksen analyysi	Kokonaiset vuorovaikutustilanteet	...miten neuvonantotilanteet rakentuvat tilannekohtaisesti Torilaudan käyttäjien ja työntekijöiden vuorovaikutuksessa (ks. seuraava luku)

vaihetta havainnollistamme seuraavassa alaluvussa aineisto-otteista.

Aineisto-otteet todentavat neuvonannon rakentumista kokonaisvaltaisesti: ne kuvastavat monipuolisesti kaikkia analyysivaiheita eli neuvonpyyntöjen sisältöjä ja vuorovaikutustapoja sekä pyyntöihin vastaamisen konteksteja, käytäntöjä ja vuorovaikutustapoja. Tulosluvun rakenne perustuu kolmannen analyysivaiheen havaintoihin neuvonannon käytännön tavoista. Tarkastelemme neuvonannon tilannekohtaista rakentumista suhteessa eri tapoihin osoittaaksemme, millaisena neuvonannon vuorovaikutus (esim. suorien/ epäsuorien neuvonpyyntöjen esittäminen/neuvojen antaminen) eri käytäntöjen yhteydessä todentuu. Oteista on poistettu nimimerkit yksittäisten henkilöiden tunnistettavuuden välttämiseksi.

Neuvonannon vuorovaikutuksellinen rakentuminen Torilaudan keskusteluissa

Julkiset neuvot ”tässä ja nyt”

Tyypillisimmin neuvoja annetaan vastaamalla neuvonpyyntöön julkisesti suoraan Torilaudalla, jolloin kysyjää ei ohjata yksityiskeskusteluun tai hakemaan lisätietoa muualta. Pääsääntöisesti neuvonpyynnöt liitetään kysyjän omaan tilanteeseen:

Kui vaarallista on subutexin pistäminen filteröimättä? Oon pahasti koukussa siihen miltä se maistuu ja fyysisesti kans niin ei oikeen tohi filteröidä ja tuntuu et menee hukkaan. Mitä voi tapahtua kun sitä raakana rätkii

Kysymys aineen ”filteröimättä” eli suodattamatta jättämisen vaaroista pistokäytössä sisältää suoran neuvonpyynnön, jonka taustalla on huoli itseen kohdistuvista terveysriskeistä; kysyjä kertoo olevansa vahvasti riippuvainen käyttämänsä aineen mausta ”ja fyysisesti kans”. Suodattamatta jättäminen ei myöskään aineen ”hukkaan” joutumisen vuoksi ole ensisijainen vaihtoehto. Suoralta neuvonpyynnöllä halutaan kuitenkin kartoittaa ”raakana rätkimisen” eli filteröimättä pistämisen riskejä.

Subutexissä olevat sidosaineet tukkivat pikkuhiljaa filteröimättä pistettäessä elimistön pieniä verisuonia, näistä merkittävimpiä ovat keuhkot, silmänpohjat ja raajojen pienet verisuonet. Silmänpohjiin kertyneistä sidosaineista johtuen kuulee usein puhuttavan ”subunäöstä”. Jos filteröimättömän subun sattuu vahingossa tuuppamaan valtimoon, ongelmat ovatkin sitten jo aivan toista luokkaa, useimmiten johtaen amputointia vaativiin tukoksiin ja massiivisiin verenkierron häiriöihin.

Vastaus perustuu epäsuoraan neuvonantoon, joka todentuu neuvonantajasta etäännytettyä yleisenä faktapuheena. Siihen ei liitetä ehdotonta linjausta siitä, kuinka neuvonpyytäjän tulee toimia – harkinta faktojen soveltamisesta käytännössä jätetään kysyjälle. Vaikka filteröintiin ei kehoteta

Taulukko 2. Neuvonpyyntöjen aiheet ja lukumäärät

Neuvonpyynnön aihe (lukumäärä aineistossa)	Kokonais lkm
Päihteiden käytön fyysiset haittavaikutukset	48
<ul style="list-style-type: none"> • aistielinten oireet, ml. iho-oireet (8) • tartuntataudit ja samoilla välineillä pistäminen (8) • pistokohdan ongelmat (7) • verenkierron häiriöt, veren paakkuuntuminen, suonien tukokset ja puhkeaminen (6) • sydänoireet ja muut sisäelinoireet (3) • suolisto- ja ravitsemusongelmat (4) • raajojen turpoaminen ja puutuminen, nestetasapainon ongelmat (3) • käytön yleiset haittavaikutukset (3) • hammasongelmat (2) • päänsärky (1) 	
Päihteiden käytön hallinta	45
<ul style="list-style-type: none"> • aineiden yhteisvaikutukset ja aineiden väliset erot (13) • epäpuhtauden tunnistaminen (10) • olotilan säätely (7) • aineiden erottelu/filtterointi/jatkaminen (5) • toleranssin kasvu ja riippuvuus (5) • käyttötapojen erot ja seuraukset (4) • huumekuolemat (1) 	
Päihteistä vieroittautuminen	33
<ul style="list-style-type: none"> • vieroittautuminen kokonaan tai jostakin tietyistä aineesta (15) • vieroitusoireiden vähentäminen tai poistaminen (14) • motivaation ylläpitäminen vieroittautuessa (4) 	
Mielenterveys ja päihteet	23
<ul style="list-style-type: none"> • psyykkinen vointi: masennus (4), psykoosioireet (4), ahdistus (4), itsetuhoisuus (2), sosiaalisten tilanteiden pelko (2), paniikkioireet (2), unettomuus (1), itkuherkkyys (1) • mielenterveyspalvelut (3) 	
Pelko päihteiden käytön paljastumisesta	20
<ul style="list-style-type: none"> • kirjaukset terveydenhuollon tai viranomaisten järjestelmiin (11) • työ-/opiskelupaikan (5), lapsen/perheen (2), ajokortin (1), terapiasuhteen (1) menettäminen 	

Neuvonpyynnön aihe (lukumäärä aineistossa)	Kokonais lkm
Päihdepalvelut	16
<ul style="list-style-type: none"> • haittoja vähentävät palvelut: terveysneuvontapiste (4), ainetunnistus (2) • hoidolliset palvelut: opioidikorvaushoito (3), vertaistuki (2), vieroitusahoito (1), avohoito (1) • päihdepalvelujärjestelmä yleisesti (3) 	
Päihteiden käytön yhteiskunnalliset ja sosiaaliset seuraukset	15
<ul style="list-style-type: none"> • viranomaiskontrolli: aineiden maahan-tuonti ja tulli (3), huumeeselut (2), laittomien päihteiden turvallinen hävittäminen (1) • muut ihmiset: yhteiskunnallinen suhtautuminen päihteisiin (3), käytön vaikutukset ympäristöön tai läheisiin (2), tuttavan tilanteesta herännyt huoli (1) • käyttöön liittyvä käsitteistö (1) • taloudellinen tilanne (1) • yksinäisyys (1) 	
Terveydenhuolto ja päihteiden käyttö	13
<ul style="list-style-type: none"> • asenteet ja käytännöt (7) • laillisten lääkereseptien saamisen vaikeus (6) 	
Yhteensä	213

suoraan, vakavien terveysriskien luettelointi kertoo epäsuorasta suosituksesta siihen. Neuvot saavat vakuuttavuutta ajan myötä todentuvien konkreettisten haittojen mainitsemisesta, ”silmänpohjiin kertyneistä sidosaineista” ja verisuonitukoksista. Epäsuora kehoitus neuvojen vakavasti ottamisesta korostuu, kun vastauksessa kuvaillaan filte-röimättä valtimoon pistämisen pahimpia uhkaku-via: ”amputointia vaativia tukoksia” ja ”massiivisia verenkierron häiriöitä”.

Joskus päihteisiin liittyvää tietoa kysytään myös kytkemättä niitä suoraan neuvonpyytäjän tilanteeseen. Tällöin kyse on tiedonpyynnöstä yleisistä faktoista:

Kuinka paljon haitallisempaa kokaiini on alkoholin kanssa?

Omasta tilanteesta etäännytetty kysymys kokaiiniin ja alkoholin yhteiskäytön haitallisuudesta voi kertoa yleisestä kiinnostuksesta aiheeseen. Taustalla voi myös olla halu salata oma päihteiden käyttö jopa anonyymilla sivustolla.

Kun ihmisellä on sekä kokaiinia että alkoholia veressä, maksa alkaa metaboloida kokkaetyleenä, joka on kokaiinia huomattavasti haitallisempaa sydämelle, maksalle ja aivoille. Joidenkin tutkimusten mukaan kokkaetyleenin on todettu nostavan kuoleman riskiä 18–25 kertaa kokaiinia suuremmaksi. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J069v16n03_08

Vastaus perustuu suoraan faktoorientoituneeseen tiedonantoon kysyjän pyytämästä asiasta. Riskejä todennetaan korostamalla maksan toiminnan aiheuttamia seurauksia yhteiskäytön myötä ja antamalla numeerista faktatietoa vakavimmasta seurauksesta, merkittävästi kohonneesta ”kuolemanriskistä”. Tämä viittaa epäsuoraan neuvon välttää yhteiskäyttöä, vaikka asiaan ei oteta suoraan kantaa. Kysyjälle annetaan verkkosivulinkillä oikeus päästä käsiksi neuvojen taustalla olevaan tutkimustietoon. Samalla neuvot saavat vakuuttavuutta siitä, että ne perustuvat tutkittuihin faktoihin.

Vastauksen hakemiseen verkosta ohjaavat neuvot

Neuvonannon tukena hyödynnetään aktiivisesti avointa verkkoa, jonka kautta on mahdollista välittää lisäneuvoja esimerkiksi lakiteksteistä, ohjekirjoista, -videoista tai infosivuilta.

Mistä löytää todella rautalankaohjeet aloittelijalle lääkkeiden injektioimiseen? En esim. tajua, miten saa laskimot hyvin näkyviin muuten kuin käsitaiteesta. Itsellä kädet ja jalat ovat päälle päin todella sileät.

”[I]njektioimisen” aloittanut tai aloittamassa oleva kysyjä esittää suoran neuvonpyynnön siitä, mistä saisi mahdollisimman selkeät pistokäyttöohjeet. Pohjustukseksi lisätään epäsuora neuvonpyyntö eli havainnollistava esimerkki siitä, että apua tarvitaan erityisesti ”laskimoiden hyvin näkyviin saamiseen”. ”[E]sim.” kertoo kuitenkin tarpeesta saada aiheesta neuvoja myös kyseistä esimerkkiä laajemmin.

Meidän kotisivuilta löytyy Opas turvallisempaan pistämiseen <https://www.vinkki.info/sites/default/files/turvallisempaapistamista.pdf>

Youtubesta löytyy myös suomeksi tällainen video <https://www.youtube.com/watch?v=JkgXd3dS7NQ>

Lääkkeiden pistämisessä tärkei[n]tä olisi hyvä filtteriointi ettei lääkkeiden sidosaineet tuki hiussuonia. Olisi hyvä käyttää sekä pumpulisuodatinta että sterifiltteriä. Näitä saa monelta paikkakun[n]alta terveysneuvontapisteestä. Voit katsoa kotisivuiltamme onko sinun paikkakunnall[*I*]asi sellaista tai missä on lähin ja saako sieltä minkälaisia filtereitä <https://www.vinkki.info/terveysneuvontapisteet>

Suonten esillesaamisessa auttaa kiristysvide. Sellaisiakin saa terveysneuvontapisteistä.

Vastaus on suora neuvo pistokäyttöohjeiden löytöpaikasta. Tarkempia neuvoja turvalliseen pistämiseen todetaan löytyvän asiaa visuaalisesti havainnollistavista verkkolähteistä: kuvitetusta oppaasta ja päihdejärjestöjen ohjevideosta. Suora neuvo annetaan kuitenkin välittömästi olenaisimmasta haittoja vähentävästä asiasta, ”hyvästä filtteriinnistä”. Konditionaalimuoto (”tärkeintä olisi”, ”oli hyvä käyttää”) viestii velvoittavan neuvon sijaan suosituksesta, jonka soveltamisesta tekee valinnan neuvon vastaanottaja. Lisäksi annetaan ekstraneuvoja siitä, mistä filtteriointivälineitä saa ja välitetään linkki lisäneuvoja tarjoville verkkosivuille. Epäsuora neuvo ”voit katsoa kotisivuiltamme” kunnioittaa jälleen kysyjän itsemääräämisoikeutta. Vastaus päättyy suoraan neuvon keinoista saada ”suonet” näkyviin. Maininta tarvittavien ”kiristysvideiden” löytymisestä filtteriointivälineiden kanssa samasta paikasta on jälleen epäsuora neuvo asioida terveysneuvontapisteessä.

Ajoittain neuvonpyyntöjä tarkennetaan erillisissä viesteissä:

Moro!

Syönyt bentsoja [bentsodiatsepiineja] (10mg pameja [Diapam] tai 1mg xanor) päivittäin noin vuoden, käyntöissä joten lopettaminen todella vaikeaa pitkien reflojen [vieroitusoireiden] takia. Miten lopettaa/hakea apua ilman riskiä työpaikan menetyksestä?

Neuvonpyyntöä pohjustetaan kertomalla oman bentsodiatsepiinien käytön määrästä ja kestosta. Kysyjä kuvailee vieroittautumisen haasteita työsäkäynnin ohessa pitkäkestoisten vieroitusoireiden vuoksi. Tilannekuvauksen voi lukea epäsuorana neuvonpyyntönä, jonka perusteella kysyjä etsii vieroittautumiseen keinoja. Lopussa esitetään suora neuvonpyyntö samasta asiasta, jolloin pyynnön syyn tarkennetaan liittyvän sosiaaliseen tilanteeseen, ”työpaikan menettämisen riskiin”.

Ja mielellään ilman mitään merkintöjä Kantaan/yms rekistereihin.

Neuvonpyyntöä tarkentavassa viestissä korostetaan, että neuvossa tulee huomioida toive välttää päihdeiden käytön kirjaamista terveydenhuollon järjestelmiin. Ilmaisu ”mielellään” voi tulkita, ettei vaatimus olisi täysin ehdoton vahvasta toiveesta huolimatta.

Moi! Ohessa linkki Järvenpään sosiaalisairaalaan käännetyistä Betsodiatsepiinien vieroitus ja vaikutusohjeesta, tuolta voi lukea hyviä ohjeita annoksen pudottamista silmälläpitäen http://www.sosiaalisairaala.fi/koulutus-materiaalia/bentsodiatsepiini_hoitomanuaali.pdf

Jos haet apua omalta päihdeklinaltasi, omakantaasi merkitään vain sinulle merkityt vieroituslääkkeet, päihdepalveluiden merkinnät eivät automaattisesti näy terveyskeskuksen potilastiedoissa. Toivottavasti näistä on apua!

Neuvonpyyntöön vastataan välittämällä linkki virallisen tahon hoitomanuaaliin. Epäsuoraan neuvon liitetään oppaan lukemiseen kannustava henkilökohtainen positiivinen arvio. ”Tuolta voi lukea” on hienovarainen suositus, joka jättää valinnan lukemisesta kysyjälle. Jälkimmäiseen neuvonpyyntöön vastataan yleisellä faktatiedolla siitä, mitä päihdehoidon tietojärjestelmiin merkitään. Epäsuora neuvo ”[j]os haet apua” kunnioittaa jälleen kysyjän valinnanvapautta. Lopuksi esitetty toive korostaa neuvonpyytäjän puolelle asetumista hankalan tilanteen ratkaisemisessa.

Kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaavat neuvot

Toisinaan neuvonpyyntöihin vastataan ensin julkisesti, sitten kannustaen kysyjää anonyymiin yksityiskeskusteluun. Näin toimitaan etenkin silloin, kun työntekijät osallistuvat Torilaudan käyttäjien keskinäisiin keskusteluihin. Ajoittain näin toimitaan kuitenkin myös ammatilliselle päihdetyölle varatussa viestiketjussa.

Olen opioidiriippuvainen toisen vuoden lähihoitaja-opiskelija. Haluaisin hakea apua, mutta pelkään lentäväni ulos koulusta sen seurauksena. Voiko lähihoitaja olla esim. korvaushoidon asiakas?

Neuvonpyyntöä taustoitetaan kuvauksella risti-riidasta, jossa terveydenhuoltoalan opiskelija kategorisoi itsensä ”opioidiriippuvaiseksi”. Neuvottomutta arkaluonteisessa tilanteessa kuvataan jännitteenä tuen saamisen toiveen ja oppilaitoksesta uloskirjaamisen pelon välillä. Suora neuvonpyyntö esitetään kysymyksenä ”korvaushoitoon” pääsystä terveydenhuollon ammattilaisena, minkä voi samalla tulkita olevan kysyjän epäsuora neuvo itselleen. ”[E]sim.” viittaa kuitenkin siihen, että myös muita hoitovaihtoehtoja voisi harkita.

Hei,

Ymmärrän, miksi avun hakeminen mietityttää. Oppilaitoksella ei ole pääsyä terveystietoihisi, joten sinua ei voida heittää ulos vain siksi, että haet apua tilanteeseesi. Myöskään korvaushoito ei ole este lähihoitajaopinnoille. Tilanne ei toki ole näin yksinkertainen, joten jos haluat jutella tarkemmin, niin laita toki viestiä wickriin

tai Surespottiin.

// [työntekijän nimimerkki]

Vastauksen alussa osoitetaan henkilökohtais-
ta empatiaa kysyjän vaikeaa tilannetta kohtaan. Sen jälkeiset epäsuorat neuvot annetaan yleisenä tiedonjakona: koulusta uloskirjaamista ei tarvitse pelätä hoitoon hakeutumisen vuoksi eikä hoito katkaise opiskelua. Näistä faktoista huolimatta ilmaistaan, että tilanteen kompleksisuus ”toki” tunnustetaan. Tämän seurauksena työntekijä antaa nimimerkinsä yksityiskeskustelua varten ja kannustaa jatkamaan asian ratkaisemista anonyymissa pikaviestimessä, ”[W]ickrissä tai Surespotissa”. ”Jos haluat jutella tarkemmin” osoittaa valinnan yksityiskeskustelusta olevan neuvonpyytäjällä itsellään.

Toisinaan kysyjää kehoitetaan suoraan yhteydenottoon anonyymilla pikaviestimellä eikä neuvonpyyntöihin vastata julkisesti lainkaan. Näin tapahtuu erityisesti Torilaudan käyttäjien keskinäisissä viestiketjuissa, joissa neuvonpyyntöjä ei kohdenneta suoraan työntekijälle.

Mitä neuvoja jengil olis antaa tämmöselle n. 3 vuotta säännöllisesti bubree [buprenorfiinia] käyttäneelle? Onks jotain hyviä niksejä millä saa lievennettyä refloja [vieroitusoireita]? Niksei unettomuuteen? Muutamia epätoivoisia lopetus kokeiluita takana ja tuntuu et nää kokeilut on tehny lopettamisesta vielä epätoivosemman ajatuksen. Mutta oon viel nuori (reilu parikymppinen) ja en myöskää suostu ajatukseen et olisin samassa junas-
saa viel kymmenen vuoden päästä.

Viesti alkaa yleisellä suoralla neuvonpyynnöllä usean vuoden ”säännölliseen” buprenorfiinin käyttämiseen liittyen. Neuvojen tarve tarkentuu suorissa neuvonpyynnöissä eli vieroitusoireita ja ”unettomuutta” koskevissa kysymyksissä. Epävarmuutta vieroittautumisen onnistumisesta taustoitetaan kokemuksilla epäonnistuneista vieroitusyrityksistä ja niihin liittyvästä äärimmäisestä negatiivisesta tunnetilasta, ”epätoivosta”. Neuvojen tarvetta perustellaan kysyjän nuorella iällä ja toivolla tulevaisuudesta ilman päihteitä.

Hei,

haluaisitko ottaa suoraan meihin yhteyttä, niin voisimme lähteä purkamaan tilannettasi.

W[ickerMe]// [työntekijän nimimerkki]

Julkisen neuvonannon sijaan kysyjä ohjataan yksityiseen yhteydenottoon anonyymilla WickrMe -pikaviestisovelluksella. Hienovaraisuudesta viestii neuvonpyytäjän päätösvaltaa kunnioit-

tava kysymys ”haluaisitko ottaa suoraan meihin yhteyttä?”. ”Voisimme” kuvaa työntekijän olevan tukena vastausten etsimisessä. Päätös olla vastamatta neuvonpyyntöön julkisesti voi viitata yhtäältä nuoren tilanteesta heränneeseen akuuttiin huoleen, toisaalta Torilaudan käyttäjien kohtaamispaikan kunnioittamiseen: kyseessä ei ole ensisijaisesti ammatillisen päihdetyön viestiketju eikä neuvoja kysytä yksinomaan työntekijöiltä vaan myös vertaisilta, minkä vuoksi julkisten neuvojen antaminen tapahtuu erityisen harkitusti.

Vastauksen hakemiseen muista sosiaali- ja terveyspalveluista ohjaavat neuvot

Torilauta toimii myös alustana muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin ohjaamiselle. Näissä tilanteissa neuvonpyytäjät tuo usein jo omassa viestissään esiin palvelun tarpeen.

Mitä teen? Vuosia subun [Subutex] käyttöä, lääkkeitä, lyytejä [Lyrica], kannabista. Paperit [Kaupungissa X], oleskelen [Kaupungissa Y] kumminkin enkä meinaa saada maksusitoumusta sovatekkiin katkollen. Mitä teen?

Alussa esitetty ja lopussa toistettu epätarkka neuvonpyyntö ”[m]itä teen?” viestii välittömästi neuvojen tarpeesta. Taustatietoa annetaan pitkistä kokemuksista eri päihteiden parissa. Varsinainen neuvonpyyntö esitetään epäsuorasti: kysyjä ilmaisee olevansa kirjoilla toisessa kaupungissa ja oleskelevansa toisessa, mikä aiheuttaa pulmia vieroitushoitoon pääsyn edellytykselle, ”maksusitoumuksen saamiselle”. Muotoilu ”enkä meinaa saada” kuvastaa, että kysyjä on yrittänyt ratkaista pulman siinä onnistumatta.

Oletko ollut yhteydessä VisiittiAuton henkilöihin? Voin suositella heitä lämpimästi. <http://www.sovatek.fi/visiitti.html>

Vastaus on epäsuora neuvo eli kysymysmuotoinen suositus ottaa kontakti tietyn palvelun työntekijöihin. Suositus perustuu oletettavasti tunteeseen paikallisista päihdepalveluista sekä jo neuvonpyynnössä mainittuun palvelun taustaorganisaatioon, ”[S]ovatekkiin”. Kysymys ei ole velvoittava, vaan valinta yhteydenotosta jää neuvonpyytäjälle. Positiivisen palautteen ja työntekijän henkilökohtaisen sitoutumisen neuvon voi silti tulkita kannustuksena yhteydenottoon. Vastaus päättyy suositellun palvelun verkkosivulinkkiin, mistä löytyvien lisäneuvojen voi olettaa madaltavan kynnystä toteuttaa yhteydenotto eli soveltaa neuvoa käytännössä.

Toisinaan palveluihin ohjaaminen tapahtuu kiertoteitse; alun perin pyydetty neuvo ei siis koske suoraan palveluita, vaan jotakin sosiaaliseen tai terveydelliseen tilanteeseen liittyvää haittaa.

Moikka!

Mulla on ruvennut nousemaan pieniä patteja käsiin vortojen jälkeen, ja ne eivät siis ole menneet ohi suonesta. Osaisko joku kertoa mistä tää johtuu?

Neuvonpyynnön motiiviksi määrittyvät pistokäytön ei-toivotut fyysiset terveyshaitat. Niistä kertomisen voi ymmärtää epäsuorana neuvonpyyntönä. Neuvon antamista helpottaakseen kysyjä poissulkee jo neuvoa pyytäessään synn, josta haitat eivät voi johtua: ”ja ne eivät siis ole menneet ohi suonesta”. Lopussa esitetyn suoran neuvonpyynnön kohteena on ”joku”, eli neuvoja haittojen vähentämiseen pyydetään todennäköisesti työntekijöiden ohella muiltakin sivuston käyttäjiltä.

Jos patit ovat pistoskohdissa, kyseessä on todennäköisesti rustottuma/suonivaurio ja pistospaikan kierrättämisestä saattaa olla apua. Pattien läpi ei missään nimessä kannata pistää ja suosittelemme etsimään muita paikkoja. Jos patit ryhtyvät kasvamaan, niistä alkaa tulla mättää tai käsi on kuuma ja punainen laajalta alueelta, niin lääkäriin kannattaa hakeutua pikaisesti. Jos alueellasi on terveysneuvontapiste, suositteaisin käymään näyttämässä kättä siellä.

”Jos” alussa viestii epäselväksi jääneestä haittojen sijainnista. Neuvonpyyntöön vastataan annettujen tietojen varassa arvioimalla haittojen ”todennäköisiä” syitä. Faktaperustaisten neuvojen sopivuudesta ei ole varmuutta, joten neuvonannossa vältetään ehdotonta ilmaisua ja väärin neuvojen antamisen riskiä. ”Pistopaikan kierrättämisestä saattaa olla apua” on suora neuvo, jossa kuitenkin pitäydytään lupaamasta, että neuvo hyödyttäisi juuri kysyjää. Sen sijaan suoran neuvon ”[p]attien läpi ei missään nimessä kannata pistää” voi tulkita pätevän kaikissa tilanteissa. Ilmaisutapa korostaa, että neuvo tulee ottaa tosissaan vakavien terveysriskien vuoksi. ”[S]uosittelisimme” viittaa kehotukseen suhtautua hyväksyvästi ”pistopaikan” vaihtamista koskevaan neuvon. Myös nopeasta terveydenhuoltoon hakeutumisesta tiettyjen haittojen toteutuessa annetaan kannustava suora, riskiarvion vakavuuteen perustuva neuvo. Epäsuoraan neuvon ”terveysneuvontapisteessä” asioimisesta työntekijä sitoutuu jälleen henkilökohtaisesti ja suostuttelee näin hyväksymään annetun neuvon.

Johtopäätökset

Artikkelimme kohdistui haittoja vähentävän päihdetyön vuorovaikutukseen Tor-verkossa. Tarkastelimme Torilaudan käyttäjien ja päihdetyöntekijöiden keskusteluista sitä, millaisia neuvonpyyntöjä päihteiden käyttöön liittyvistä haitoista esitetään ja miten työntekijät vastaavat näihin neuvonpyyntöihin.

Tuloksemme osoittavat ensinnäkin, että haittoja vähentävän neuvontatyön käytännöt ovat Tor-verkossa monipuolisia. Neuvoja annetaan yleisimmin julkisesti Tor-verkon sivustoilla, mutta päihteitä käyttäviä ihmisiä ohjataan lisäksi avoimessa verkossa, muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa tai anonyymissa yksityiskeskustelussa annettavien neuvonpiiriin. Tor-verkko mahdollistaa etsivän työn (*netreach work*, ks. Vale Pires ym. 2016). Tämä konkretisoituu ensinnäkin työntekijälähtöisenä tapana etsiä neuvonnasta mahdollisesti hyötyviä ihmisiä ja ottaa heihin kontakti. Toiseksi viittaamme sillä palveluiden yleiseen läsnäoloon keskustelusivustoilla, jolloin Torilaudan käyttäjät voivat löytää päihdetyöntekijät ja pyytää heiltä tarvittaessa neuvoja.

Tulostemme perusteella haittoja vähentävä neuvontatyö Tor-verkossa edellyttää työntekijöiltä sekä hyviä vuorovaikutustaitoja että asiantuntijuutta vastata laajaan neuvonpyyntöjen kirjoon. Neuvonanto Torilaudan käyttäjien ”kulttuurisilla kohtaamispaikoilla” (ks. Van Hout & Bingham 2013; Haasio ym. 2022) ja yksityisen ylläpitäjän hallinnoimalla alustalla edellyttää kohtaamispaikkaa ja siellä toimivien ihmisten autonomiaa kunnioittavia vuorovaikutustapoja. Tämä todentuu tuloksissamme erityisesti neuvonannon moralisoimattomuutena ja pragmaattisuutena; kannanottojen sijaan keskitytään neuvonpyyntöön vastaamiseen (ks. myös Ranta & Perälä 2022). Neuvoissa painottuu faktaorientoituneisuus, mikä viestii kysyjän tilanteen ottamisesta tosissaan.

Tutkimuksemme vahvistaa käsitystä siitä, että neuvonannon vuorovaikutus rakentuu verkossa vähemmän monipolvisena kuin kasvokkaisen päihdetyössä, jossa neuvonannon eri vaiheita ”pallotellaan” osapuolten välillä (vrt. Ranta 2019). Neuvonantotilanne muodostuu neuvon pyytämisestä ja antamisesta, mutta neuvon vastaanottamisen vaihe jää yleensä sanoittamatta (vrt. Heritage & Sefi 1992; Juhila 2000; Vehviläinen 2001; Hall & Slembrouck 2014). Työntekijöille ei välity tietoa siitä, millaisen reaktion neuvo Torilau-

dan käyttäjässä herättää. Tämä selittää osin sitä, miksi neuvot paketoidaan yhteen vastaukseen mahdollisimman selkeästi, kattavasti ja vastaanottajaa kunnioittavasti – tai jos moniulotteisemmalle neuvonnalle nähdään tarvetta, neuvonpyytäjää kannustetaan jatkamaan keskustelua yksityisesti.

Neuvonannon rakentumista edellä kuvattuun formaattiin ohjaavat myös päihteiden käyttöön liittyvät, jopa hengenvaaralliset riskit: vaikka yksiselitteisiä vastauksia neuvonpyyntöihin ei olisi olemassa, julkisissa neuvoissa on huomioitava monenlaiset, vakavimmatkin skenaarit. Tor-verkon neuvontakohtaamisissa osapuolten lähtökohtana on usein päihteiden käyttöön liittyvä riskiarvio. Työntekijöiden riskiarvioista välittyy perusteellinen taustatyö ja tilanteen tarkastelu eri riskiskenaariorien kautta. Tutkimus- ja asiantuntijatiedon hyödyntäminen neuvonannon tukena edellyttää, että tiedonhauille, vastausten laatimiselle ja ihmisten kohtaamiselle on mahdollista käyttää riittävästi aikaa (ks. myös Vale Pires ym. 2016).

Tuloksemme osoittavat, etteivät vahva anonymiteetti ja verkkovälitteinen vuorovaikutus estä laadukasta haittoja vähentävää neuvontatyötä (ks. myös Davitadze ym. 2020), päinvastoin. Tor-verkon neuvontatyö edellyttää kuitenkin tällaisenaan toteutuakseen monenlaisten toimintaedellytysten turvaamista. Sen toteuttamismahdollisuuksiin vaikuttavat esimerkiksi palveluiden määräaikaisturvaamiset, suhteet Tor-verkon sivustojen ylläpitäjiin sekä sivustojen toiminnan päättymisen ennakoimattomuus. Myös monet Torilaudan jälkeen perustetut sivustot ovat näitä johtopäätöksiä kirjoittaessa jo ehtineet vaihtua. Sivustojen vaihtuvuudesta huolimatta analyysin tulokset viittaavat siihen, että laittomia päihteitä käyttävien ihmisten autonomiaa kunnioittavalle ja anonyymiteetin turvaavalle (verkko)vuorovaikutukselle on niin päihdepalveluissa kuin muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa tilausta (vrt. Auvinen ym. 2021). Ilman Tor-verkon vahvaa anonymiteettia monet terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia uhkaavat kysymykset olisivat mahdollisesti jääneet esittämättä (ks. myös Haasio 2022).

Tutkimuksemme havainnollistaa päihteitä käyttävien ihmisten tarvetta pyytää laajasti erilaisia ja yksityiskohtaisia neuvoja käytön terveydellisten ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Neuvoja pyydetään eri tilanteissa – päihteiden käyttö on saatettu juuri aloittaa tai niitä on käytetty pidempään satunnaisesti tai aktiivisesti. Tor-verkon vahvuus näyttäisikin olevan mahdollisuus tavoittaa

työelämässä olevia ja opiskelijoita (ks. myös Haasio 2022). Tämä tuo tärkeän lisän palvelujärjestelmän kokonaisuuteen, sillä fyysisissä päihdepalveluissa painottuu työttömien ihmisten tavoittaminen (vrt. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2021). Anonymiteetin turvaavien päihdepalveluiden tarjontaa ja pysyvyyttä palvelujärjestelmässä olisikin tärkeä vahvistaa, jotta palvelut olisivat saavutettavissa eri elämäntilanteissa.

Neuvontatyöllä Tor-verkossa on myös yksittäisiä vuorovaikutustilanteita suurempi merkitys. Neuvot ovat olleet keskusteluvuoroilla kaikkien aiheesta tietoa tarvitsevien saavutettavissa, mikä edistää haittojen vähentämistä myös laajemmin (ks. myös Bancroft 2017). Samalla neuvonpyyntöjen julkisuus voi estää arkaluonteisimmiksi koettujen neuvojen pyytämisen. Anonymiin yksityiskeskustelun mahdollistavat välineet ovat tämän puutteen paikkaamisessa tärkeitä ja niiden hyödyntämiseen työntekijät hienovaraisesti keskusteluvuoroilla myös tarvittaessa ohjaavat. Tässä ohjauksessa ja neuvonannossa ylipäätään korostuu haittojen vähentämiselle ominainen itsemääräämisoikeuden ja valinnanvapauden kunnioittaminen

(ks. Tammi 2007; Perälä 2012); valinta neuvon soveltamisesta käytännössä jätetään sen pyytäjälle. Tämä, kuten myös yleisen faktatiedon jakaminen, kuvastaa aineistolle tyypillistä neuvonannon tapaa (ks. myös Silverman 1997, 115–118).

Vaikka Torilaudan käyttäjien reaktiot saamiinsa neuvoihin eivät käyneet juuri aineistosta ilmi, osa heistä oli kirjoittanut sivustolle yleisiä kokemuksiaan neuvontatyöstä. Törmäsimme muuta miin neuvontatyön agendaan epäileviin viesteihin, mutta viestiketjuissa korostui positiivinen palaute haittoja vähentävää neuvontatyötä kohtaan. Työkäytäntöjen kehittämisen kannalta olisi hyvä tehdä jatkotutkimusta siitä, miten Tor-verkon sivustojen käyttäjät ovat kokeneet neuvontatyön vastaavan heidän tarpeisiinsa. Lisäksi tulisi selvittää, millaisia mahdollisuuksia Tor-verkon ohella hyödynnettävät anonymiteetin turvaavat yksityiset pikaviestimet tuovat haittoja vähentävälle neuvontatyölle.

Saapunut 30.11.2022
Hyväksytty 16.10.2023

KIRJALLISUUS

- Auvinen, Petra & Parviainen, Jaana & Lahikainen, Lauri & Palukka, Hannele (2021) Discussion protocol for alleviating epistemic injustice: The case of community rehabilitation interaction and female substance abusers. *Social Sciences* 10 (2), 45.
- Bancroft, Angus (2017) Responsible use to responsible harm: Illicit drug use and peer harm reduction in a darknet cryptomarket. *Health, Risk & Society* 19 (7–8), 336–350.
- Childs, Andrew & Coomber, Ross & Bull, Melissa & Barratt, Monica J. (2020) Evolving and diversifying selling practices on drug cryptomarkets: An exploration of off-platform “direct dealing”. *Journal of Drug Issues* 50 (2), 173–190.
- Davitadze, Arsen & Meylaks, Peter & Lakhov, Aleksey & King, Elizabeth J. (2020) Harm reduction via online platforms for people who use drugs in Russia: A qualitative analysis of web outreach work. *Harm Reduction Journal* 17, 98.
- Euroopan huumeaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (2022) Euroopan huumeraportti 2022. Suuntauksia ja muutoksia. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto. https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/2022.2419_FI_02_wm.pdf (luettu 18.11.2022)
- Haasio, Ari & Harviainen, J. Tuomas & Ylinen, Aki & Oksanen, Atte (2022) Tor-verkossa tapahtuvien keskustelujen merkitys huumevieroituksessa. *Janus* 30 (1), 65–80.
- Hall, Christopher & Juhila, Kirsi & Matarese, Maureen & van Nijnatten, Carolus (eds.) (2014) *Analysing social work communication. Discourse in practice.* Lontoo: Routledge.
- Hall, Christopher & Slembrouck, Stef (2014) Advice-giving. In Christopher Hall, Kirsi Juhila, Maureen Matarese & Carolus van Nijnatten (eds.) *Analysing social work communication. Discourse in practice.* London: Routledge, 98–116.
- Heritage, John & Sefi, Sue (1992) Dilemmas of advice. Aspects of the delivery and reception of advice in interaction between health visitors and first-time mothers. In Paul Drew & John Heritage (eds.) *Talk at work. Interaction in institutional settings.* Cambridge: Cambridge University Press, 359–417.
- Insoll, Tegan & Ovaska, Anna & Nurmi, Juha & Aaltonen, Mikko & Vaaranen-Valkonen, Nina (2022) Risk factors for child sexual abuse material users contacting children online: Results of an anonymous multilingual survey on the dark web. *Journal of Online Trust and Safety* 1 (2).
- Jallinoja, Piia & Piispa, Matti & Tigerstedt, Christoffer (2003) Koko totuus huumekampanjasta: Valtakunnallisen hankkeen arviointi. Julkaisuja 10/2003. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Juhila, Kirsi (2000) Neuvot ja pulmat lastensuojelukes-

- kustelussa. Teoksessa Arja Jokinen & Eero Suoninen (toim.) Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta. Tampere: Vastapaino, 105–129.
- Karjalainen, Karoliina & Pekkanen, Niina & Hakkarainen, Pekka (2020) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Huumeaiheiset väestökyseilyt Suomessa 1992–2018. Raportti 2/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-441-7> (luettu 18.11.2022)
- Leppo, Anna & Perälä, Riikka (2009) User involvement in Finland: The hybrid of control and emancipation. *Journal of Health Organization and Management* 23 (3), 359–371.
- Läth, Johanna & Landgren, Valdemar & McMahan, Allison & Sparre, Charlotte & Eriksson, Julia & Malki, Kinda & Söderquist, Elin & Görts Öberg, Katarina & Rozental, Alexander & Andersson, Gerhard & Kaldo, Viktor & Långström, Niklas & Rahm, Christoffer (2022) Effects of internet-delivered cognitive behavioral therapy on use of child sexual abuse material: A randomized placebo-controlled trial on the Darknet. *Internet Interventions* 30, 100590.
- Nurmi, Juha (2019) Understanding the usage of anonymous onion services. Empirical experiments to study criminal activities in the Tor network. Tampereen yliopiston väitöskirjat 62. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Peräkylä, Anssi (1995) *AIDS Counselling: Institutional interaction and clinical practice*. Cambridge/New York: Cambridge University Press.
- Perälä, Riikka (2012) Haittojen vähentäminen suomalaisessa huumehoidossa. Etnografinen tutkimus huumeongelman yhteiskunnallisesta hallinnasta 2000-luvun Suomessa. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 6. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Piispa, Matti (2002) Kuinka liberaalit valtasivat saitin? Analyysi Puolitoisuus.comin ensimmäisistä viikoista. Teoksessa Piia Jallinoja & Matti Piispa & Christoffer Tigerstedt (toim.) Huumeviestintä ja paikallistoimintahanke 2001–2003 -arviointiryhmän väliraportti.
- Päihdehuollon huumeasiakkaat 2021. Stimulantti-käyttäjien osuus jatkoi kasvuaan. Tilastoraportti 33/2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022070450995> (luettu 18.11.2022)
- Ranta, Johanna (2019) Huumehoitoa koskevat neuvot ja valinnat matalan kynnyksen palvelun asiakkaiden ja työntekijöiden vuorovaikutuksessa. Teoksessa Aini Pehkonen & Taru Kekoni & Katja Kuusisto (toim.) Oikeus päihdehuoltoon. Tampere: Vastapaino, 253–287.
- Ranta, Johanna & Perälä, Riikka (2022) Haittojen vähentäminen ja Asunto ensin -malli huumeita käyttävien asumisen tuessa. Teoksessa Suvi Raitakari & Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.) Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus. Tampere: Tampere University Press, 181–215.
- Rolando, Sara & Beccaria, Franca (2018) This place is like the jungle: Discussions about psychoactive substances on a cryptomarket. *Drugs and alcohol today* 18 (4), 250–261.
- Rönkä, Sanna & Katainen, Anu (2017) Non-medical use of prescription drugs among illicit drug users: A case study on an online drug forum. *International Journal of Drug Policy* 39, 62–68.
- Rönkä, Sanna & Ollgren, Jukka & Alho, Hannu & Brummer-Korvenkontio, Henriikki & Gunnar, Teemu & Karjalainen, Karoliina & Partanen, Airi & Väre, Tiina (2020) Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa vuonna 2017. *Duodecim* 136 (8), 927–935.
- Silverman, David (1997) *Discourses of Counselling. HIV Counselling as Social Interaction*. London: SAGE Publications.
- Tammi, Tuukka (2004) The Harm-Reduction School of Thought: Three Fractions. *Contemporary Drug Problems* 31 (3), 381–399.
- Tammi, Tuukka (2007) Medicalising prohibition. Harm reduction in Finnish and international drug policy. Research reports 161. Helsinki: Stakes.
- Vale Pires, Christiana & Caudevilla Gálligo, Fernando & Valente, Helena (2016) Netreach work: Implementing web-based harm reduction interventions with online drug users. *Adiktologie* 2 (16), 182–187.
- Van Hout, Marie Claire & Bingham, Tim (2013) Silk Road, the virtual drug marketplace: A single case study of user experiences. *International Journal of Drug Policy* 24 (5), 385–391.
- Vehviläinen, Sanna (2001) Neuvomisen ongelmia ja ratkaisuja. Vertaileva näkökulma. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Markku Haakana & Liisa Raveaara (toim.) Institutionaalinen vuorovaikutus: Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia. Helsinki: Gaudeamus, 39–61.
- Virokannas, Elina (2017) Eriarvoisuuden kokemuksia ja hallinnan suhteita hyvinvointipalvelujärjestelmässä. Huumeita käyttävien naisten ”standpoint”. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (3), 274–283.

ENGLISH SUMMARY

Johanna Ranta & Teemu Kaskela & Juha Nurmi & Teemu Ruokolainen: Harm reduction work in the Tor network: Analysis of autonomy-respecting counselling encounters (Haittoja vähentävä päihdetyö Tor-verkossa. Analyysi autonomiaa kunnioittavista neuvontakohtaamisista)

The increase in illicit drug use and the expansion of drug markets into the anonymous Tor network have created a need in Finland for developing harm reduction services and applying them to the Tor network. On Torilauta and other discussion forums, people can anonymously ask for advice from professionals on how to reduce the harms of drug use. However, research on the opportunities and limitations created by the Tor network for harm reduction work has been limited. In this article, we study the social and health counselling conversations taking place on Torilauta in 2018–2020. We use the methods of discursive interaction research by applying the analytical concept of advice-giving. We ask: What kinds of requests for advice on drug-related harm are presented on Torilauta? How do social and health counselling workers respond to these requests for advice?

Based on the results, Tor network users request both general and detailed advice on health and social situations. Advice is often given publicly on the forums, but users are also directed to continue seeking advice elsewhere through other online web pages or physical services or in anonymous private chats. Counselling in this context is demanding work in terms of the interaction skills required and the wide spectrum of requests for advice. Professional harm reduction work in the cultural meeting places of Tor network users requires respectful, pragmatic, and non-moralizing encounters. The focus is on a fact-oriented and situation-specific risk assessment of the possible harms of drug use. Tor reaches out to people living in a wide variety of situations and gives them access to reliable advice. Public forums do not allow giving advice on all sensitive issues, which highlights the importance of using anonymous private chat applications. In Finland, it is important to strengthen the position of substance use services that protect anonymity in general.

Keywords: Tor network, harm reduction, substance use work, advice-giving, institutional interaction

KIRJOITTAJAT

Ranta, Johanna, YTT, tutkijatohtori, yliopistonlehtori (ma.), Tampereen yliopisto (johanna.ranta[at]tuni.fi)

Kaskela, Teemu, YTM, tutkija, A-klinikkasäätiö (teemu.kaskela[at]a-klinikkasaatio.fi)

Nurmi, Juha, TkT, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto (juha.nurmi[at]tuni.fi)

Ruokolainen, Teemu, TkT, Research software engineer, Aalto-yliopisto (teemu.ruokolainen[at]aalto.fi)